

**DEMOKRATIK HUQUQIY DAVLAT BARPO ETISH — YANGI
O‘ZBEKISTONNING ASOSIY MAQSADI**

Lutfullayeva Feruza Boboqulovna

TDYU huzuridagi M.S.Vosiqova nomidagi akademik litseyning huquq fani

o‘qituvchisi, Mustaqil izlanuvchi

flutfullayeva578@gmail.com; +998998517855

ANNOTATSIYA

Maqolada Yangi O‘zbekiston taraqqiyotining yangi paradigmasi doirasida demokratik huquqiy davlatni barpo etish jarayonining nazariy va amaliy asoslari keng tahlil qilinadi. Qonun ustuvorligi, davlat boshqaruvining modernizatsiyasi, sud hokimiyati mustaqilligi, fuqarolik jamiyatining institutsional rivoji, inson huquqlarini himoya qilish va konstitutsiyaviy islohotlarning mazmun-mohiyati ilmiy-nazariy asoslarda yoritiladi. Yangi O‘zbekiston modeli mamlakatning siyosiy tizimini global tendensiyalar bilan uyg‘unlashtirib, milliy qadriyatlarga tayangan demokratik modernizatsiya yo‘nalishi sifatida talqin etiladi.

АННОТАЦИЯ

В статье проводится комплексный анализ теоретических и практических основ формирования демократического правового государства в рамках новой парадигмы развития Нового Узбекистана. Рассматриваются процессы укрепления верховенства закона, модернизации государственного управления, обеспечения независимости судебной власти, институционального развития гражданского общества, защиты прав человека и содержания конституционных реформ. Модель Нового Узбекистана представляется как путь демократической модернизации, основанный на сочетании национальных традиций и современных международных стандартов.

ANNOTATION

This article provides a comprehensive analysis of the theoretical and practical foundations for building a democratic rule-of-law state within the new development paradigm of New Uzbekistan. It examines reforms related to the rule of law, modernization of public administration, judicial independence, civil society development, human rights protection, and constitutional changes. The New Uzbekistan model is conceptualized as an original path of democratic modernization that harmonizes national values with global governance standards.

Kalit soʻzlar: demokratik huquqiy davlat, Yangi Oʻzbekiston, konstitutsiyaviy islohotlar, inson huquqlari, fuqarolik jamiyati, sud mustaqilligi, boshqaruv modernizatsiyasi.

Ключевые слова: демократическое правовое государство, Новый Узбекистан, конституционные реформы, права человека, гражданское общество, независимость судебной системы, модернизация государственного управления.

Keywords: democratic legal state, New Uzbekistan, constitutional reforms, human rights, civil society, judicial independence, modernization of governance.

Zamonaviy global jarayonlar davlatlarning siyosiy tizimi va boshqaruv modeliga yangi talablar qoʻymoqda. Inson huquqlari, demokratiya, qonun ustuvorligi, shaffof va javobgar boshqaruv tamoyillari zamonaviy taraqqiyotning hal qiluvchi mezonlariga aylanib bormoqda. Oʻzbekiston ham ushbu global tendensiyalarning faol ishtirokchisiga aylandi. Mustaqillikdan soʻng boshlangan modernizatsiya jarayoni 2016-yildan keyingi davrda yangi mazmun va sifat kasb etdi hamda Yangi Oʻzbekiston yangi taraqqiyot modeli shakllandi.

Yangi Oʻzbekiston konsepsiyasining markazida demokratik huquqiy davlat barpo etish, inson qadrini oliy qadriyatga aylantirish, davlatning xalq oldidagi masʼuliyatini kuchaytirish kabi asosiy gʻoyalari turadi. Ushbu maqolada mazkur islohotlarning nazariy asoslari, amaliy natijalari va ularning fuqarolik jamiyati hamda siyosiy tizim rivojiga taʼsiri keng yoritiladi.

Demokratik huquqiy davlat nazariyasi Gʻarb siyosiy-huquqiy tafakkurining asosiy gʻoyalari — xalq suvereniteti (J.-J. Russo), hokimiyatlar boʻlinishi (Sh. Monteske), tabiiy huquqlar nazariyasi (J. Lokk)ga tayanadi.

Huquqiy davlatning asosiy belgilari:

- qonun ustuvorligi;
- davlatning jamiyatga xizmat qilishi;
- inson huquqlarining oliy qadriyat sifatida eʼtirofi;
- mustaqil sud hokimiyati;
- davlat organlarining javobgarligi va ochiqligi;
- siyosiy plyuralizm va fuqarolik jamiyatining rivoji.

Yangi Oʻzbekistonda bu tamoyillar konstitutsiyaviy islohotlar orqali amaliy mazmunga ega boʻldi. 2023-yilgi yangi tahrirdagi Konstitutsiya qabul qilinishi bilan bogʻliq referendum inson huquqlarini ustuvor qadriyat sifatida mustahkamlab, davlatning jamiyat oldidagi javobgarligini kengaytirdi.

Qonun ustuvorligi demokratik davlatning yuragi sanaladi. Oʻzbekistonda ushbu yoʻnalishda keng qamrovli islohotlar amalga oshirilmoqda:

Sud tizimidagi islohotlar:

- sud hokimiyatining institutsional mustaqilligi kuchaytirildi;
- sud tizimi uch pog‘onali professional model asosida qayta shakllantirildi;
- sudyalarning tanlov asosida tayinlanishi va intizomiy daxlsizligi kafolatlandi;
- elektron sud tizimi joriy etilib, sud jarayonlarining shaffofligi oshirildi;
- jinoyat-protsessual daxlsizlik kengaytirildi;
- advokatlik institutining maqomi mustahkamlandi.

Korrupsiyaga qarshi kurash:

Korrupsiyaning oldini olish bo‘yicha mustaqil agentliklar, elektron monitoring tizimi va raqamlashtirilgan hisobdorlik tizimi joriy qilindi.

Sud-huquq islohotlari natijasida jamiyatda adolatga bo‘lgan ishonch ortib, huquqiy madaniyat va qonun oldida tenglik tamoyili kuchaymoqda.

Davlat boshqaruvini modernizatsiya qilish va xalqchil boshqaruv modelini shakllantirish

“Xalq davlat idoralariga emas, balki davlat idoralari xalqqa xizmat qilishi kerak” tamoyili Yangi O‘zbekiston boshqaruv islohotlarining bosh g‘oyasiga aylandi.

Boshqaruv modernizatsiyasining asosiy yo‘nalishlari:

- davlat xizmatlarining to‘liq raqamlashtirilishi;
- “Yagona darcha” tamoyili asosida xizmat ko‘rsatish;
- ochiq ma’lumotlar portallarining kengayishi;
- davlat organlarining hisobot berish majburiyati;
- parlament nazorati va deputatlik so‘rovlarining kuchayishi;
- mahalliy kengashlar vakolatini oshirish.

Bularning barchasi davlat boshqaruvida shaffoflik, samaradorlik va javobgarlikning oshishiga xizmat qilmoqda.

Demokratik tizimning barqarorligi bevosita fuqarolarning davlat boshqaruvida ishtirokiga bog‘liq.

Yangi O‘zbekistonda:

- nodavlat va notijorat tashkilotlar faoliyatini qo‘llab-quvvatlash bo‘yicha grantlar tizimi joriy etildi;
- ommaviy axborot vositalari erkinligi kengaytirildi;
- jamoatchilik nazorati to‘g‘risidagi qonun amaliy mexanizmlari bilan birga tatbiq etildi;
- mahalla instituti jamiyatni boshqarishning milliy modeli sifatida qayta qurildi;
- sotsiopolitik faollik ortdi.

Fuqarolik jamiyati demokratiyaning asosiy tayanchiga aylana boshladi.

Inson huquqlarini ta’minlash: yangi siyosat, yangi standartlar

Inson huquqlarini himoya qilish Yangi O‘zbekistonning eng ustuvor yo‘nalishidir.

Asosiy yo‘nalishlar:

- Inson huquqlari bo'yicha Milliy strategiya qabul qilindi;
- Qiynoqlarning oldini olish bo'yicha milliy mexanizm yaratildi;
- gender tengligi bo'yicha milliy tizim shakllandi;
- nogironligi bo'lgan shaxslarning huquqlari mustahkam kafolatlar bilan ta'minlanmoqda;
- ijtimoiy himoya milliy modeli yaratildi.

Bu islohotlar xalqaro maydonda O'zbekistonning nufuzini mustahkamladi.

Yangi O'zbekiston taraqqiyotining asosiy maqsadi — demokratik huquqiy davlat barpo etishdir. Bunday davlat modelida inson qadri, qonun ustuvorligi, sud mustaqilligi, shaffof va javobgar boshqaruv, fuqarolik jamiyati va siyosiy plyuralizm markaziy o'ringa ega. So'nggi yillarda amalga oshirilayotgan islohotlar O'zbekistonni demokratik yangilanishning yangi bosqichiga olib chiqdi. Yangi O'zbekiston modeli milliy qadriyatlar bilan uyg'unlashgan holda global demokratik standartlarga asoslangan rivojlanish konsepsiyasini yaratdi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi (2023-yil tahriri).
2. Boboyev X., Jo'rayev Q. *Davlat va huquq nazariyasi*. – TDYU, 2020.
3. Montesquieu Ch. *The Spirit of Laws*. Cambridge UP, 1989.
4. Locke J. *Two Treatises of Government*. London, 1690.
5. United Nations. *Rule of Law Indicators*. — New York, 2015.
6. OSCE/ODIHR. *Democratic Governance Reports*. — Vienna, 2018–2024.